

ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

Фаховий медико-фармацевтичний коледж

Циклова комісія загальномедичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Фахового медико-фармацевтичного коледжу

коледжу

Наталія ТВЕРДОХЛІБ

«29» серпня 2025 р.

Схвалено на засіданні циклової комісії загальномедичних дисциплін

Протокол № 1 від 28.08.2025 р.

Голова ЦК Марія КОВАЛЬЧУК

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕДСЕСТРИНСТВО В СІМЕЙНІЙ МЕДИЦИНІ»

Галузь знань: 22 Охорона здоров'я
Спеціальність: 223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма: Сестринська справа
Освітня кваліфікація: фаховий молодший бакалавр
Професійна кваліфікація: сестра медична /брат медичний
Статус освітнього компонента: обов'язковий
Форма навчання: денна

Курс: 2
Семестр: 3
Обсяг кредитів ECTS: 3
Всього годин за навчальним планом: 90 год.
лекції: 10 год.
практичні заняття: 24 год.
самостійна робота студентів: 56 год.
Залік

Розробник(-и)силабусу освітнього компоненту:

КОВАЛЬЧУК Марія, викладач, кандидат медичних наук

Викладач:

КОВАЛЬЧУК Марія, викладач, кандидат медичних наук

Силабус розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії

Протокол №1 від 28.08.2025 р.

Голова циклової комісії Марія КОВАЛЬЧУК

Силабус перевірено

29 » 08 2025 р.

Заступник директора з навчально-методичної роботи Катерина КАРДАВА

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

підпис *ПРИЗВИЩЕ Ім'я*

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

підпис *ПРИЗВИЩЕ Ім'я*

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

підпис *ПРИЗВИЩЕ Ім'я*

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

підпис *ПРИЗВИЩЕ Ім'я*

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Фаховий медико-фармацевтичний коледж

Назва освітнього компоненту	Медсестринство в сімейній медицині
Викладач(-і)	КОВАЛЬЧУК Марія Петрівна
Портфоліо викладача	https://orcid.org/ID0009-006-2407-572x
Контактний телефон	
Електронна адреса	vipdoctornaria@gmail.com
Сторінка освітнього компоненту на сайті	
Консультації	середа, 15.00-16.00

1.Коротка анотація до освітнього компонента

«МЕДСЕСТРИНСТВО В СІМЕЙНІЙ МЕДИЦИНІ»

Загальномедична дисципліна «Медсестринство в сімейній медицині» є нормативною дисципліною зі спеціальності – «Сестринська справа», що обґрунтовує навчання і формування сучасного наукового професійного компетентнісного світогляду в майбутніх середніх медичних фахівців з питань охорони громадського здоров'я населення в сфері охорони здоров'я України.

Підготовка конкурентно – спроможного, компетентнісного фахівця, здатного вирішувати клінічні ситуації на основі доказової медицини та приймати кваліфіковані практичні рішення в межах відповідної компетенції в системі охорони здоров'я України.

Навчальна дисципліна «Медсестринство в сімейній медицині» – це обов'язкова компонента освітньо-професійної програми «Сестринська справа» підготовки фахового молодшого бакалавра. Дана компонента забезпечує набуття загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, що мають важливе значення для майбутніх медичних сестер, оскільки саме вони повинні вміти надавати кваліфіковану долікарську медичну допомогу, вміти виконувати медичні маніпуляції з діагностичною та лікувальною метою, користуватися медичною апаратурою, проводити лікувально-профілактичні заходи, догляд за пацієнтом, навчання пацієнта і його оточення, профілактика захворювань.

Сучасні виклики охорони здоров'я в Україні, цифровізація системи охорони здоров'я розширення функцій в наданні медичних послуг, підготовки компетентнісних медичних працівників, а саме, середніх медичних працівників потребують створення нових підходів до проведення освітнього процесу на етапі до дипломної підготовки фахового молодшого бакалавра.

Обґрунтування необхідності професійної фахової медичної підготовки на етапах реформування медичної галузі в Україні з урахуванням загальних тенденцій її розвитку в країнах ЄС, забезпечувати збалансованість теоретичної та практичної підготовки, належне відпрацювання практичних навичок, а також акцент на формування клінічного мислення, навичок комунікації, лідерства та між професійної взаємодії.

Висвітлити міждисциплінарні проблеми імплементації сучасного медичного законодавства в щоденну практичну діяльність фахівців у галузі охорони здоров'я з метою підвищення їхньої професійної компетенції у сфері медицини.

Вказати пріоритетні напрями розвитку сучасної медичної освіти в Україні з предмету «Основи медсестринства». Формування сучасного глобального світогляду медичного працівника в закладах вищої освіти та розширення європейського освітнього простору.

В освітньому процесі при вивченні дисципліни «Основи медсестринства» при підготовці майбутнього середнього медичного фахівця потрібно опиратися на компетентнісний підхід у новому змісті освіти, де набуті знання, уміння і навички відповідають сучасним вимогам суспільства в умовах глобальної конкуренції.

Професійна комунікація, знання та професійні практичні навички присутні в сучасних освітніх програмах для підготовки медичного працівника, які спрямовані на формування професійної майстерності для покращення медичного обслуговування дитячого населення. Мистецтво комунікації довірливого ставлення до пацієнтів і їх батьків, знаходити найефективніше професійне рішення в екстремальних клінічних ситуаціях слугують запорукою успіху в професійній діяльності середнього медичного працівника.

2. Мета навчальної дисципліни

1. Вивчити і засвоїти теоретичні та практичні питання з певної дисципліни для формування професійних компетенцій для охорони та збереження здоров'я громадян України.
2. Навчитися розпізнавати і виявляти патологічні стани в здоров'ї населення при соматичних і інфекційних захворюваннях з позицій доказовості та сучасних тенденцій перебігу патологічного стану в організмі людини та за етіологічними ознаками.
3. Вивчити і відпрацювати практичні навички з відведених навчальних тем при обслуговуванні населення різних вікових груп.
4. Розширити і поглибити світогляд клінічного мислення основних захворювань дитячого та дорослого організму для проведення сестринського діагностичного пошуку в розпізнаванні відхилень в здоров'ї пацієнтів та клінічних ознак захворювань.
5. Вивчити і засвоїти питання сестринського догляду за пацієнтами на первинній, вторинній, третинній та спеціалізованій ланках медичного обслуговування населення згідно

сучасних клінічних настанов та згідно учбової програми.

6. Розширити і поглибити науковий світогляд, клінічного мислення в питаннях інклюзивної освіти, опираючись на Концепцію розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року.

7. Вивчити і поглибити знання з програм сімейно-орієнтованого медсестринства в громаді, посилення ролі медсестер у громадському здоров'ї.

8. Набути професійних компетенцій з питань первинної і вторинної профілактики різних захворювань, проведення скринінгових програм виявлення факторів ризику розвитку певних захворювань та методи і заходи управлінням здоров'ям.

9. Набути фахових знань та вмінь з питань медичного менеджменту, цифрових компетенцій, симуляційних кейс-методів в розпізнаванні різної патології.

10. Набути фахових знань та вмінь з питань медичного менеджменту, цифрових компетенцій, симуляційних кейс-методів в розпізнаванні різної патології у внутрішньої медицини.

11. Вивчити і засвоїти класифікацію хвороб за клінічними проявами, перебігом, стадіями, активністю патологічного процесу, ускладненнями тощо, що необхідно для загальної орієнтації середнього медичного працівника і його компетенцій для здійснення медсестринського процесу під час розпізнаванні різних захворювань, оволодіти медсестринським процесом при патології внутрішніх органів, який здійснюється в такій послідовності:

Етапи медсестринського процесу:

I — медсестринське обстеження (скарги пацієнта, анамнестичні дані, об'єктивно);

II — медсестринська діагностика (перераховані медсестринські діагнози — ознаки захворювання, на які медична сестра може впливати, надавати допомогу пацієнтові в межах своєї компетенції);

III — планування медсестринських втручань за схемою:

— підготовка пацієнта та взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень;

— підготовка пацієнта до інструментальних методів обстеження;

— спостереження за пацієнтом і вирішення його дійсних проблем;

— виконання призначень лікаря;

— вирішення супутніх проблем і потреб пацієнта;

— навчання пацієнта та його оточення само- та взаємодогляду.

IV — реалізація плану медсестринських втручань, в якому розшифровуються всі пункти

III етапу.

V — оцінювання результатів медсестринських втручань та їх корекція.

12. Вивчити і набути фахових вмінь, сучасних методів надання невідкладної долікарської допомоги на первинній, вторинній, спеціалізованій, високоспеціалізованій ланці медичного обслуговування дитячого населення.

13. Вивчити і набути цифрових компетентностей в медицині і в галузі, набути і формувати професійні цифрові навички для надання кваліфікованої медичної допомоги.

14. Набути фахових медичних знань для проведення профілактичних заходів інфекційних захворювань серед дорослого та дитячого населення, зокрема вакцинацію згідно з календарем профілактичних щеплень та екстрену імунпрофілактику, включаючи її популяризацію спрямованих на охорону здоров'я громадян України в розбудові громадського здоров'я.

Медсестринство у сімейній медицині, як навчальна дисципліна:

— ґрунтується на вивченні студентами таких дисциплін: “Анатомія людини”, “Фізіологія”, “Мікробіологія”, “Фармакологія та медична рецептура”, “Основи медсестринства”, “Основи психології та міжособове спілкування”, “Основи профілактичної дисципліни”;

— інтегрується з такими дисциплінами: “Медсестринство у сімейній медицині”, “Медсестринство у хірургії”, “Медсестринство в акушерстві”, “Медсестринство в онкології”, “Медсестринство в дерматовенерології”, “Медсестринство в педіатрії”, “Медсестринство в інфектології” тощо.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

Після вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- спілкуватися державною мовою, як усно так і письмово;
- теорію і філософію сестринської справи, основні потреби людини, роль медичної сестри в системі охорони здоров'я населення, етику та деонтологію сестринської справи в сімейно-орієнтованій медицині;
- загальні і професійні компетентності медичної сестри, основні функціональні обов'язки менеджера сімейної медицини на первинній ланці медичного обслуговування населення;
- формування власного погляду на професію, ознайомлення з моральними концепціями, принципами й традиціями медсестринської справи, що дасть змогу краще зрозуміти сутність майбутньої професії;
- структуру функціонування всіх типів лікувально-профілактичних закладів в Україні, роль і завдання медсестри в лікувально-діагностичному процесі, профілактиці захворювань, опираючись на медсестринські теорії і медсестринський процес;

- нормативно-правове забезпечення сучасної державної політики України щодо охорони здоров'я громадян України з урахуванням воєнного стану;
- методи пропаганди здорового способу життя, фактори ризику розвитку захворювань, скринінгові програми виявлення відхилень у здоров'ї населення, методи профілактики захворювань, методи охорони громадського здоров'я;
- професійну комунікацію – як базову професійну компетентність, цифрові навички, цифрові компетентності, принципи телемедицини, штучного інтелекту в медицині в амбулаторних умовах;
- набути вміння та навички виконання різних медсестринських маніпуляцій, що рекомендується приділяти увагу не лише оволодінню маніпуляційною технікою, а й майстерністю спілкування сестри медичної з пацієнтами та їх оточенням, навчанні пацієнта та (або) членів його сім'ї необхідним навичкам догляду за хворими в стаціонарних та в домашніх умовах;
- знати алгоритми ведення найпоширеніших захворювань і синдромів у вузьких галузях медицини, клінічні підходи до надання первинної медичної допомоги згідно із сучасними вітчизняними та міжнародними протоколами, рекомендаціями;
- вміти враховувати вікові особливості в розпізнаванні захворювань у пацієнтів при наданні первинної медичної допомоги в амбулаторних умовах, вміти формувати маршрути медичного обслуговування пацієнтів;
- формування професійного мислення при оволодінні медсестринськими маніпуляціями, що дасть змогу уникнути хибного уявлення про медсестринську діяльність як механічне виконання завдань, закріплює знання, уміння та навички, об'єднуючи їх у гнучку систему догляду;
- особливості протиепідемічних заходів в структурах лікувально-профілактичних закладів, принципи і методи дезінфекції та стерилізації, їх значимість в забезпеченні лікувально-охоронного режиму та інфекційної безпеки на всіх етапах медичного обслуговуванні населення;
- принципи обслуговування пацієнтів в цифровій системі охорони здоров'я E-HEALTH та інших медичних інформаційних системах (МІС), пацієнтоорієнтованій структурі надання медичних послуг в медицині;
- знати принципи роботи лікарсько- трудової експертизи пацієнтів, принципи медичного обслуговування диспансерних груп населення;
- проводити профілактичну та протиепідемічну роботу на сімейній дільниці, пропагувати медичні та санітарно-гігієнічні знання серед населення дільниці;
- психо-соціальні та соціально-гігієнічні заходи безпеки неінфекційних та інфекційних захворювань у всіх вікових групах населення, принципи вакцинації та імунопрофілактики;

- особливості реабілітації учасників бойових дій та постраждалих у результаті воєнної агресії;
- соціальну реабілітацію дітей з інвалідністю, рідкісними захворюваннями;
- соціальну реабілітацію та відновне лікування в геріатрії з урахуванням анатомо-фізіологічних змін у цієї категорії пацієнтів;
- вміння надавати первинну медичну допомогу згідно сучасних вітчизняних та міжнародних рекомендацій;
- виписування, зберігання і застосування лікарських засобів, способи і засоби введення ліків, фармакологічну дію найпоширеніших медичних препаратів, методику введення та можливі ускладнення;
- етіологію, симптоматику, лікування загрозливих для життя станів, організацію та надання при них невідкладної кваліфікованої долікарської медичної допомоги в цивільних умовах та умовах воєнного стану;
- здатність працювати в міждисциплінарній команді, проявляти навички міжособистісної взаємодії, приймати обґрунтовані клінічні рішення;
- вміння приймати компетентні рішення в умовах надзвичайних станів, надавати кваліфіковану медичну та долікарську допомогу, скеровувати на подальші етапи надання медичної допомоги;
- надавати невідкладну долікарську медичну допомогу у випадку критичних станів, володіти прийомами реанімації;
- основні положення чинних наказів МОЗ України, методичні вказівки, положення, інструкції МОЗ України, ВООЗ, ЮНІСЕФ та інших урядових структур;
- законодавство України про охорону праці в галузі, основи законодавства України з охорони здоров'я населення;
- правила техніки безпеки, охорони праці в галузі, протиепідемічного режиму, професійної безпеки під час обстеження, виконання маніпуляцій, роботи з медичною апаратурою тощо. Заходи безпеки під час роботи з електроприладами, апаратами, що працюють під тиском, балонами з газом;
- об'єктивне ведення медичної документації в цифрових медичних системах та інших облікових документах, знаючи юридичну відповідальність;
- знати основні принципи оцінки якості надання медичної допомоги на первинній ланці медичного обслуговування населення;
- знати принципи безперервного професійного розвитку в системі післядипломної фахової освіти.

3. Компетентнісний потенціал предмета та програмні результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студента мають бути сформовані

компетенції:

Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в медичній галузі або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідної науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.</p> <p>ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії.</p> <p>ЗК 8. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких проявів недоброчесності.</p>
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	<p>СК 1. Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.</p> <p>СК 2. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.</p> <p>СК 3. Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати санітарно-просвітницьку роботу.</p> <p>СК 4. Здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною сферами.</p> <p>СК 5. Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям.</p> <p>СК 6. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в нестандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.</p>

- СК 7. Здатність до використання сукупностей професійних навичок (умінь) при підготовці та проведенні діагностичних досліджень та застосуванні дезінфікуючих засобів.
- СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.
- СК 9. Здатність до забезпечення безпеки пацієнта, дотримання принципів інфекційної та особистої безпеки, збереження здоров'я у процесі здійснення догляду, виконання маніпуляцій, процедур, при переміщенні та транспортуванні пацієнта, наданні екстреної медичної допомоги.
- СК 10. Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.
- СК 11. Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності, включаючи систему раннього втручання.
- СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).
- СК 13. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.
- СК 14. Здатність до здійснення профілактичних втручань, спрямованих на зменшення інфекційних захворювань серед дорослого та дитячого населення, зокрема вакцинацію згідно з календарем профілактичних щеплень та екстрену імунізацію, включаючи її популяризацію.
- СК 15. Здатність використовувати спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я для проведення досліджень. Критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем, включаючи систему раннього втручання.
- СК 16. Здатність до використання професійно профільних знань, умінь та навичок для здійснення санітарно-гігієнічних і лабораторних досліджень, протиепідемічних та дезінфекційних заходів..
- СК 17. Здатність організовувати та забезпечувати медсестринську діяльність, спрямовану на забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя, раннє виявлення та профілактика порушень у дітей, покращення їхнього розвитку, підвищення якості їхнього життя, супровід і підтримку сімей з дітьми у яких виявлено порушення розвитку.
- СК 18. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь - яких інших проявів недоброчесності х.
- СК 19. Здатність до визначення обсягу порядку та характеру заходів надання психологічної допомоги, з урахуванням вікових, гендерних, культурних, особистісних та інших індивідуальних особливостей пацієнтів.
- СК 20. Здатність до надання психологічної допомоги особам різного віку, неспроможним справитися з несприятливими

умовами, що склалися в їхньому житті, зокрема тим, хто отримав психологічну травму внаслідок війни.
СК 21. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення дослідження, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем, включаючи систему раннього втручання.

4. Формат курсу: очний (offline).

5. Тривалість курсу: 90 год. (3 кредити ECTS), з них 34 год. аудиторної роботи, 56 год. самостійної роботи.

6. Статус освітнього компонента: обов'язковий.

7. Пререквізити: основи медсестринства.

8. Політика курсу

Політика щодо академічної доброчесності ґрунтується на засадах академічної доброчесності. Списування при оцінюванні успішності здобувача освіти під час контрольних заходів на практичних заняттях, контролю змістових модулів та семестрового екзамену заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування викладачем.

Політика щодо відвідування занять. Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати навчальні заняття згідно з розкладом, дотримуватися етичних норм поведінки.

Політика щодо дедлайнів, відпрацювання, підвищення рейтингу, ліквідації академічної заборгованості. Відпрацювання пропущених занять здобувачем освіти здійснюється згідно з встановленим в коледжі графіком відпрацювань пропущених занять. Здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися усіх строків, визначених коледжем для виконання видів письмових робіт з освітнього компонента. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку – до 20% від максимальної кількості балів за даний вид роботи.

Політика щодо оскарження оцінки з освітнього компонента (апеляцій). Здобувачі ї освіти мають право на оскарження (апеляцію) оцінки з освітнього компонента, отриманої під час контрольних заходів.

9. Форми і методи навчання

Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є: лекції, практичні заняття; самостійна робота студентів (СРС); консультації.

При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання; словесні та наочні – під час лекційних занять та консультацій, практичні – під час практичних та самостійних робіт.

Зважаючи на актуальність проблеми модернізації змісту освіти, варто надавати перевагу інтерактивним методам подання навчального матеріалу, як-от: створення проблемних ситуацій, симуляційних клінічних кейсів при вивченні того чи іншого патологічного стану, виявленого в дитячому організмі, робота у великих і малих групах (умовно «фахових»); елементи рольових вправ, наближених до елінічних виробничих ситуацій; застосування сформованого клінічного мислення; метод «моделювання ситуації (переважно виробничої)» тощо; спонукати здобувачів освіти до використання комп'ютерних технологій, штучного інтелекту, симуляційних принципів клінічних ситуацій, що оптимізує, інтенсифікує освітній процес, адже є не тільки джерелом навчальної текстової та відеоінформації, а й дає можливість конструювання, відтворення певних клінічних практичних ситуацій, у яких реалізуються здобуті теоретичні знання, набуті професійні практичні навички для охорони здоров'я дитячого населення та охорони громадського здоров'я в цілому.

10. Види та форми контролю

Поточний контроль

Контроль знань на кожному занятті: усне та письмове опитування.

Контроль змістових модулів: усне та письмове опитування.

Умови допуску до контролю змістових модулів: наявність мінімальної кількості балів за заняття змістового модулю.

Модульний контроль відбувається в кінці вивчення блоків змістових модулів.

Семестровий контроль

Форма семестрового контролю: екзамен

Умови допуску до семестрового контролю: поточний рейтинг не менше 36 рейтингових балів, наявність мінімальної кількості балів за контроль змістового модулю, відсутність невідпрацьованих пропусків практичних занять, виконання всіх вимог, які передбачені робочою програмою освітнього компонента.

11. Оцінювання знань

Протягом вивчення освітнього компоненту всі види діяльності студента підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

Підсумковий контроль – це діагностика засвоєння студентом матеріалу модулю (кредиту). Вивчення освітнього компоненту закінчується екзаменом.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям теми та під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем і питань, які студент опрацьовує самостійно і вони не належать до структури практичного заняття.

12. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

За національною шкалою практичні завдання різного ступеню складності

Рівень	Оцінка	Вимоги до знань та вмінь
Незадовільний	2	Незадовільний "2" Оцінка «незадовільно» виставляється у випадках, коли знання і вміння студента не відповідають вимогам «задовільної» оцінки. Здобувач освіти в цілому не володіє навчальним матеріалом.
Задовільний	3	Задовільний "3" Оцінка «задовільно» виставляється студентові на основі його знань всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння. Студент спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчувачи складнощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно. Здобувач освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом.
Добрий	4	Добрий "4" Оцінка «добре» виставляється за умови, коли студент знає зміст заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематизовано, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання студент відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання. Відчувачи складнощі лише у найважчих випадках.
Відмінний	5	Відмінний "5" Оцінка «відмінно» виставляється у випадку, коли студент знає зміст заняття та лекційний матеріал у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпано точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню складності.

За 100-бальною (рейтинговою) шкалою

Максимальна кількість рейтингових балів, що присвоюється студентам при засвоєнні модулю (залікового кредиту) – 100, в т. ч. за поточну навчальну діяльність – 60 балів, за

результатами модульного контролю – 40 балів. Оцінка за освітній компонент виставляється як середня арифметична оцінка засвоєння всіх модулів і має визначення за системою ECTS та за традиційною шкалою, прийнятою в Україні.

13. Оцінювання поточної навчальної діяльності

При засвоєнні кожної теми модулю за поточну навчальну діяльність студента виставляються оцінки за бальною шкалою, у межах визначеної для теми кількості балів.

14. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль відбувається в кінці вивчення блоків змістових модулів.

Оцінювання самостійної роботи здобувача освіти

Під час контролю за змістовими модулями.

15. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Залік.

Після закінчення вивчення модулю, поточна навчальна діяльність оцінюється шляхом додавання кількості балів, набраних студентом за змістові модулі. Максимальна кількість, яку може набрати студент при вивченні модулю, з додаванням балів за самостійну роботу, дорівнює 60 балам. Мінімальна кількість, яку може набрати студент при вивченні модулю, з додаванням балів за самостійну роботу, дорівнює 36 балам.

Оцінювання семестрового контролю здійснюється в межах від 24 до 40 балів.

Оцінка за освітній компонент А, В, С, D, Е виставляється лише студентам, яким зараховані усі модулі з дисципліни.

Конвертація кількості балів за освітній компонент в оцінки за шкалою ECTS та національною шкалою

Бали	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно (зараховано)	A
82–89	Дуже добре (зараховано)	B
75–81	Добре (зараховано)	C
67–74	Задовільно (зараховано)	D
60–66	Достатньо (зараховано)	E
35–59	Незадовільно (незараховано)	FX
1–34	Не допущений	F

Оцінка з освітнього компоненту FX, F виставляється студентам, яким не зараховано хоча б один модуль з освітнього компоненту після завершення її вивчення.

Оцінка FX виставляється студентам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання не більше 2 разів під час канікул та впродовж 2 (додаткових) тижнів після закінчення семестру за графіком, затвердженим директором.

Студенти, які одержали оцінку F по завершенню вивчення освітнього компоненту (не виконали робочу програму хоча б з одного модулю, або не набрали за поточну навчальну діяльність з модулю мінімальну кількість балів) повинні пройти повторне навчання за індивідуальним навчальним планом.

16. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

Реалізацію освітньо-професійної програми зі спеціальності забезпечують педагогічні працівники з повною вищою. Матеріально-технічне, інформаційне та навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності відповідає технологічним вимогам Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності.

17. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛКУ ТА КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Сімейна медицина — нова галузь в системі охорони здоров'я України.
2. Концепція сімейної медицини. Засади її впровадження в Україні.
3. Досвід країн Західної Європи та Америки в галузі сімейної медицини.
4. Переваги сімейного принципу надання медичної допомоги.
5. Основні принципи та моделі функціонування сімейної медицини.
6. Основні напрями діяльності сімейних медиків.
7. Нормативні документи з сімейної медицини.
8. Основні показники роботи на дільниці сімейної медицини.
9. Домашні стаціонари, профілі, форми. Денний стаціонар.
10. Патронажні візити.
11. Комунікація між сімейною медичною сестрою, пацієнтом, членами його родини.
12. Медична етика та субординація.
13. Сумка сімейного лікаря для надання невідкладної медичної допомоги вдома.
14. Функціональні обов'язки сімейної медичної сестри на амбулаторному прийомі і вдома.
15. Медична та медсестринська документації сімейної медсестри.
16. Деонтологія в роботі сімейної медичної сестри. Геріатричний пацієнт, особливості роботи

з ним. Геродіста.

17. Моральна та правова відповідальність сімейної медичної сестри.
18. Медична таємниця.
19. Ятрогенні захворювання, етогенія. Профілактика.
20. Види професійних порушень, їх вплив на пацієнта.
21. Медичні працівники і закон.
22. Диспансеризація населення дільниці сімейної медицини. Види. Участь сімейної медсестри в її проведенні.
23. Організація профілактичної роботи з немовлятами, пацієнтами похилого віку, вагітними.
24. Профілактика рахіту, анемії, дистрофії на дільниці сімейної медицини.
25. Профілактика онкопатології, туберкульозу, участь сімейної медсестри в її проведенні.
26. Протиепідемічна робота на дільниці, участь сімейної медсестри в її проведенні.
27. Обмежувальні заходи при грипі, дитячих інфекціях.
28. Організація, проведення імунізації населення дільниці сімейної медицини.
29. Функціональні обов'язки сімейної медичної сестри в осередку особливо небезпечних інфекцій.
30. Кашель. Визначення, характер кашлю, основні причини. Нозології, які супроводжуються кашлем.
31. Гострі респіраторні захворювання. Гіпертермічний синдром у дітей та дорослих. Роль медичної сестри при певній патології.
32. Бронхіт. Пневмонія. Вікові аспекти.
33. Туберкульоз легень. Класифікація. Вікові аспекти.
34. Респіраторні алергози. Принципи алергодіагностики.
35. Серцева астма. набряк легенів. Вікові аспекти.
36. Підготовка пацієнта з кашлем до лабораторних та інструментальних обстежень. Тактика сімейної медичної сестри у вирішенні проблем пацієнта в домашніх умовах.
37. Задишка. Визначення, види задишки, основні причини. Захворювання, які супроводжуються задишкою. Вроджений стридор у немовлят, пневмонії в ранньому дитячому віці.
38. Обструктивний бронхіт. Стенозуючий ларинготрахеїт.
39. Бронхіальна астма. Вікові аспекти. Міжнародний та вітчизняні протоколи ведення хворих з бронхіальною астмою.
40. Туберкульозна інфекція, вікові аспекти. Державні програми обслуговування певної патології.
41. Лабораторні та інструментальні обстеження пацієнта з задишкою на догоспітальному

- етапі, участь сімейної медсестри в їх проведенні. Медсестринський підхід до вирішення проблем пацієнта в домашніх умовах.
42. Біль у грудній клітці. Причини виникнення. Нозології, які супроводжуються болем у грудній клітці.
  43. Стенокардія. Інфаркт міокарда. Проблеми пацієнта. Невідкладна терапія, участь сімейної медсестри в її проведенні.
  44. Пневмонії у дорослих, особливості перебігу. Плеврит.
  45. Невралгія. Оперізувальний лишай.
  46. Біль в грудній клітці у дітей і підлітків. Вікові аспекти.
  47. Лабораторні та інструментальні обстеження пацієнта з болем у грудях, участь сімейної медсестри в підготовці до них. Тактика сімейної медичної сестри у вирішенні проблем пацієнта.
  48. Значення сучасних скринінгових програм у ранньому виявленні ішемічної хвороби серця. Участь сімейної медсестри у проведенні заходів первинної та вторинної профілактики. Довгострокове спостереження.
  49. Біль у животі. Основні причини. Характер болю, локалізація, іррадіація, зв'язок з прийомом їжі. Нозології, які супроводжуються болем у животі.
  50. Гострий живіт, особливості проявів в дітей та дорослих.
  51. Гастрит. Виразкова хвороба. Вікові аспекти.
  52. Хронічний холецистит. Хронічний панкреатит. Хронічний коліт. Вікові аспекти.
  53. Біль у животі в немовлят. Диспепсії. Гастроентероколіти.
  54. Тактика медичної сестри у вирішенні проблем пацієнта з болем у животі в домашніх умовах.
  55. Невідкладна долікарська медична допомога при гострому животі на догоспітальному етапі.
  56. Шлункові та кишкові кровотечі. Визначення, найбільш часті причини.
  57. Медсестринський підхід до вирішення проблем пацієнта з шлунковою (кишковою) кровотечею. Невідкладна долікарська медична допомога на догоспітальному етапі.
  58. Біль голови. Найбільш часті причини. Психогенний біль голови. Травми мозку. Загальні захворювання. Судинна патологія. Вікові аспекти.
  59. Біль голови у дітей. Тактика сімейної медсестри у вирішенні проблем пацієнта при конкретному захворюванні в домашніх умовах.
  60. Закрепи. Основні причини. Закрепи органічні та функціональні. Вікові аспекти. Лабораторні та інструментальні обстеження пацієнта на догоспітальному етапі, участь сімейної медсестри в їх проведенні. Медсестринський підхід до вирішення проблем пацієнта з закрепками.

61. Суглобовий синдром. Основні причини. Патологічні стани, які супроводжуються болем у суглобах і спині.
62. Ревматична хвороба. Вікові аспекти. Профілактика.
63. Ревматоїдний артрит. Вікові аспекти. Ювенільний ревматоїдний артрит.
64. Системний червоний вовчак. Деформівний остеоартроз. Подагра. Вікові аспекти. Методи обстеження пацієнта, участь сімейної медсестри в їх проведенні.
65. Медсестринський підхід до вирішення проблем пацієнта з болем у суглобах та спині.
66. Артеріальна гіпертензія. Визначення. Актуальність проблеми.
67. Національна програма з артеріальної гіпертензії, завдання сімейних медиків на довготривале обслуговування .
68. Пограничні показники артеріального тиску. Нейроциркуляторна дистонія.
69. Симптоматичні артеріальні гіпертензії.
70. Есенціальна артеріальна гіпертензія. Чинники ризику. Вікові аспекти.
71. Артеріальна гіпертензія у підлітків, вагітних, геріатричних пацієнтів.
72. Методи активного виявлення артеріальної гіпертензії.
73. Ускладнення артеріальної гіпертензії (інфаркт міокарда, інсульт, недостатність кровообігу, ниркова недостатність), участь сімейної медсестри в їх профілактиці.
74. Етапи реабілітації при артеріальній гіпертензії, участь сімейної медсестри в її проведенні. Диспансерний нагляд. Періодичність спостереження за пацієнтом на дільниці. Особливості догляду в домашніх умовах.
75. Роль сімейної медсестри в профілактиці артеріальної гіпертензії.
76. Гіперглікемія. Визначення. Основні причини. Чинники ризику.
77. Класифікація захворювань, які супроводжуються гіперглікемією.
78. Епідеміологія цукрового діабету. Методи активного виявлення. Вікові аспекти. Методи обстеження пацієнта, участь сімейної медсестри в їх проведенні.
79. Гострі та хронічні ускладнення цукрового діабету.
80. Невідкладна долікарська медична допомога при діабетичній та гіпоглікемічній комах.
81. Реабілітація при цукровому діабеті. Дієтотерапія. Участь сімейної медсестри в диспансерному нагляді за пацієнтом.
82. Соціальна адаптація пацієнта з цукровим діабетом. Профілактика, участь сімейної медсестри в її проведенні.
83. Гіпер- або гіпотиреоз. Визначення. Основні причини виникнення. Класифікація нозологій, які супроводжуються гіпертиреозом.
84. Дифузне тиреотоксичне воло. Ендемічне воло.
85. Аутоімунний тиреоїдит. Рак щитоподібної залози.

86. Йододефіцитний стан. Методи діагностики. Вікові аспекти. Етапи реабілітації. Диспансеризація. Роль сімейної медсестри в проведенні йодної профілактики.
87. Функції гемопоетичної системи. Сучасний погляд на кровотворення.
88. Анемія. Визначення, етіологія, класифікація.
89. Постгеморагічна, залізодефіцитна, мегалобластна, гіпо- та апластична, гемолітична анемії.
90. Особливості перебігу анемії у немовлят, підлітків, вагітних, пацієнтів похилого віку. Діагностика. Принципи лікування. Реабілітаційні заходи, участь сімейної медичної сестри їх проведенні. Диспансерний нагляд. Профілактика.
91. Гемобластоз. Визначення. Актуальність проблеми. Сучасні погляди на етіологію.
92. Класифікація пухлинних захворювань кровотворної і лімфоїдної тканин. Вікові аспекти. Мієлоїдні пухлини. Методи діагностики. Основні принципи лікування. Реабілітація. Профілактика.
93. Лімфоїдні пухлини. Визначення. Етіологія. Вікові аспекти.
94. Медсестринський процес при лімфоїдних пухлинах. Методи діагностики. Основні принципи лікування. Профілактика.
95. Геморагічні захворювання. Визначення. Етіологія. Класифікація. Методи діагностики. Вікові аспекти. Реабілітаційні заходи, участь сімейної медсестри в їх проведенні. Профілактика.
96. Лихоманка. Визначення. Основні причини. Класифікація лихоманки за висотою температури, тривалістю, характером температурної кривої.
97. Інфекційні захворювання — основна причина лихоманки. Вікові аспекти проблем пацієнта при лихоманці.
98. Лихоманка у новонародженого, немовляти. Тактика медичної сестри .
99. Гіпертермічний синдром, фебрильні судоми. Участь сімейної медсестри у їх запобіганні.
100. Методи лабораторних та інструментальних обстежень пацієнта з лихоманкою, участь сімейної медсестри у їх проведенні.
101. Тактика сімейної медичної сестри у вирішенні проблем пацієнта з лихоманкою.
102. Невідкладна долікарська медична допомога при гіпертермічному синдромі, фебрильних судамах.
103. Біль у горлі. Найчастіші причини.
104. Гострий тонзиліт. Хронічний тонзиліт. Профілактика.
105. Дифтерія. Епідеміологія. Основні причини виникнення. Чинники ризику. Вікові аспекти проблем пацієнта. Обстеження пацієнта, участь сімейної медсестри у його проведенні.
106. Схема повідомлення, протиепідемічні заходи при дифтерії. Особливості роботи з контактними. Правила виписки в колектив.

107. Особливості догляду за пацієнтом з гострим тонзилітом в домашніх умовах.
108. Роль імунізації в профілактиці дифтерії на дільниці сімейної медицини. Епідемічний паротит. Профілактика.
109. Висипка. Дитячі екзантематозні інфекції. Кір. Скарлатина. Вітряна віспа. Краснуха. Епідеміологія. Основні причини виникнення.
110. Диференційна діагностика інфекцій, які супроводжуються екзантематозними висипами.
111. Основні протиепідемічні заходи в колективі при дитячих екзантематозних інфекціях. Особливості догляду за пацієнтом в домашніх умовах. Правила виписки в колектив.
112. Роль профілактичних щеплень в профілактиці кору, краснухи, епідемічного паротиту на дільниці сімейної медицини.
113. Шлунково-кишкові розлади. Епідеміологія. Кишкові інфекції. Дизентерія. Сальмонельоз. Гастроентероколіт.
114. Особливо небезпечні інфекції. Холера. Основні причини виникнення. Вікові аспекти проблем пацієнта при кишкових інфекціях. Протиепідемічні заходи в осередку інфекції. Схема повідомлення. Особливості обстеження контактних.
115. Функціональні обов'язки сімейної медичної сестри в осередку особливо небезпечної інфекції. Нормативні документи. Накази СЕС. Диспансеризація при інфекційній патології. Профілактика.
116. Гепатит. Епідеміологія. Основні причини вірусного гепатиту А і В. Актуальність проблеми. Вікові аспекти. Диспансерне спостереження за реконвалісцентами. Протиепідемічні заходи в осередку інфекції. Спостереження за контактними.
117. Роль сімейної медичної сестри в ранній діагностиці та профілактиці вірусного гепатиту на дільниці сімейної медицини.
118. Санітарно-освітня робота, участь сімейної медсестри в її проведенні на дільниці сімейної медицини.
119. Основні принципи обслуговування населення за принципом інклюзії.
120. Правила надання невідкладної медичної допомоги та реанімаційних заходів за відповідними міжнародними, національними протоколами.
121. Інтегроване ведення хвороб дитячого віку за протоколами МОЗ України.
122. Скринінгові державні програми виявлення хвороб серед дитячого та дорослого населення та маршрути пацієнтів для медичного обслуговування.
123. Медико-соціальна реабілітація хворих та реабілітація хворих, які зазнали травм під час бойових дій.
124. Медико-соціальні аспекти планування сім'ї.

125. Роль сім'ї у формуванні здорового способу життя.
126. Правила техніки безпеки та охорона праці в роботі медичної сестри.

18. Рекомендована література. Інформаційні ресурси

Основна :

1. Анна Р. Довер, Дж. Аластер Іннес, Карен Фейргерст. Клінічний огляд за Маклаудом: 15-е вид. Київ: Медицина, 2024. 479 с.
2. Догляд за хворими (практика): підруч. / за ред. О. М. Ковальнової [та ін.]. Київ: Медицина, 2018. 488 с.
3. Загальна практика – сімейна медицина: у 3 книгах. Книга 2. Внутрішня медицина і педіатрія в загальнолікарській практиці: підручник / за ред.: Л. С. Бабінець. Київ: Медицина, 2025. 479 с.
4. Інфекційні хвороби: підручник / В. М. Козько [та ін.]; ред. В. М. Козько. Київ: Медицина, 2019. 312 с.
5. Касевич Н. М. Основи медсестринства в модулях: навч. посіб. / Н. М. Касевич. Київ: Медицина, 2018. 480 с.
6. Касевич Н. М. Загальний догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка: підручник / Н. М. Касевич; ред. В. І. Литвиненко. Київ: Медицина, 2017. 424 с.
7. Ковальова О. М. Деонтологія в медицині: підруч. / О. М. Ковальова, Н. А. Сафаргаліна-Корнілова, Н. М. Герасимчук. Київ: Медицина, 2018. 240 с.
8. Кравець Р. С. Ділова українська мова. За новим Українським правописом: навч. посіб. / Р. С. Кравець. Київ: Алерта, 2025. 350 с.
9. Лавренко А. В. Догляд за хворими. Практика: навч. посіб. / А. В. Лавренко, О. А. Борзих. Львів: Магнолія, 2020. 204 с.
10. Лісовий В. М. Основи медсестринства : підручник / В. М. Лісовий, Л. П. Ольховська, В. А. Капустник. Київ: Медицина, 2018. 912 с.
11. Медицина невідкладних станів. Екстрена (швидка) медична допомога: підручник / І. С. Зозуля [та ін.] ; ред. І. С. Зозуля. Київ: Медицина, 2017. 960 с.
12. Практикум із внутрішньої медицини: терапія: навч. посіб. / за ред. О. С. Стасишин. Київ: Медицина, 2021. - 136 с.
13. Сестринська справа: підручник / Н. М. Касевич [та ін.]; ред.: В. І. Литвиненко, Н. М. Касевич. Київ: Медицина, 2017. 816 с.
14. Сакевич В. Д. Методологія алгоритмів виконання практичних навичок з основ медсестринства: навч.-метод. посіб. Ч. 2 / В. Д. Сакевич, Ю. М. Казаков, Т. А. Трибрат. Львів: Магнолія, 2024. 76 с.

15. Сімейна медицина: у 3 кн. : підруч. для студ. ВМНЗ IV рівня акредитації. Кн. 2. Симптоми і синдроми у клініці внутрішніх хвороб / за ред.: О. М. Гиріної, Л. М. Пасієшвілі. Київ: Медицина, 2016. 456 с.
16. Скрипник І. М. Невідкладні стани в клініці внутрішньої медицини / І.М. Скрипник, Н.П. Приходько, О.А. Шапошник. Київ: Медицина, 2024. 335с.
17. Тестові завдання і ситуаційні задачі з охорони праці в медичній галузі : навч. посіб. / О. П. Яворовський [та ін.] ; за ред. О. П. Яворовського, І. В. Сергеті. Київ: Медицина, 2019. -223 с.
18. Юрко К. В. Внутрішньо-лікарняні інфекції та інфекційний контроль: навч. посіб. / К. В. Юрко, В. М. Козько, Г. О. Соломенник. Київ: Медицина, 2020. 296 с.

Допоміжна :

1. Антропова Т. О. Медсестринство в сімейній медицині: підруч. / Т. О. Антропова. 4-те вид., випр. Київ: Медицина, 2015. 488 с.
2. Загальна практика – сімейна медицина: у 3 книгах. Книга 3. Спеціалізована медицина в загальнолікарській практиці: підруч. / Л. С. Бабінець [та ін.]; ред. Л. С. Бабінець. Київ: Медицина, 2025. 463 с.
3. Загальна практика – сімейна медицина: у 3 книгах. Книга 1. Організація первинної медичної допомоги: підруч. / Л. В. Андріюк [та ін.]; ред. Л. С. Бабінець. Київ: Медицина, 2023. 448 с.
4. Бабінець Л.С. Загальна практика – сімейна медицина: у 3 книгах. Книга 2. Внутрішня медицина і педіатрія в загальнолікарській практиці: підруч. / Л. С. Бабінець [та ін.]; ред. Л. С. Бабінець. Київ: Медицина, 2025. 479 с.
5. Бабінець, Л. С. Захворювання органів дихання в сімейній медицині : навч. посіб. / Л. С. Бабінець, І. О. Боровик, Л. В. Андріюк. Київ: Медицина, 2019. 312 с.
6. Бабінець Л. С. Захворювання органів травлення у сімейній медицині: навч. посіб. / Л. С. Бабінець, І. О. Боровик, Л. В. Андріюк. Київ: Медицина, 2021. 328 с.
7. Белікова І. В. Громадське здоров'я: навч.-метод. посіб. / І. В. Белікова, І. А. Голованова, Н. О. Ляхова. Львів: Магнолія, 2024. 182с.
8. Внутрішні хвороби: національний підручник : у 2-х ч. Ч. 1. Розділи 1-8 / Л. В. Глушко [та ін.]; ред. Л. В. Глушко. Київ: Медицина, 2022. 680 с.
9. Біохімічні показники в нормі і при патології. 2-е вид. // Л. І. Кобилінська [та ін.]; ред. Л. І. Кобилінська. Київ: Медицина, 2025. 415 с.
10. Гищак Т. В. Основи медичних знань і тактичної медицини / Т. В. Гищак, О. В. Долинна. Київ: Каравела, 2024. 284 с.
11. Догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка: навч. посіб. / Л. С. Савка, Л. І.

- Разінкова, О. І. Коцар ; ред.: Л. М. Ковальчук, О. В. Кононов. Київ: Медицина, 2017. 600 с.
12. Інфекційні хвороби: підруч. / В. М. Козько [та ін.]; ред. В. М. Козько. Київ: Медицина, 2019. 312 с.
  13. Ісаков Р. І. Медична психологія / Р. І. Ісаков. Київ: Медицина, 2025. 367 с.
  14. Історія медицини і медсестринства: навч. посіб. / Л. Ф. Луцик, В. Р. Малиута, В. І. Мельник, О. Г. Григола. Київ: Медицина, 2018. 376 с.
  15. Клінічна імунологія та алергологія: підр. / В. В. Чопяк [та ін.]; за ред. В. В. Чопяк, А. М. Гаврилук. Київ: Медицина, 2024. 479 с.
  16. Клінічна фармакологія: посібн. / М. В. Хайтович [та ін.]; за ред. М. В. Хайтович, Г. В. Зайченко. Київ: Медицина, 2024. 335 с.
  17. Клінічне медсестринство в інфектології: навч. посіб. / В. І. Белдій, У. П. Весклярова, Т. В. Покровська, Л. Г. Вовк. Київ: Медицина, 2022. 264 с.
  18. Ковальова О. М. Деонтологія в медицині: підруч. / О. М. Ковальова, Н. А. Сафаргаліна-Корнілова, Н. М. Герасимчук. Київ: Медицина, 2018. 240 с.
  19. Козько В. М. Клінічне медсестринство в інфекційних хворобах: навч. посіб. / В. М. Козько, Г. О. Соломенник, К. В. Юрко. Київ: Медицина, 2018. 256 с.
  20. Лавренко А. В. Догляд за хворими – практика / А. В. Лавренко, Л. А. Борзих. Львів: Магнолія, 2025. 204 с.
  21. Медичне право / Р. А. Майданик [та ін.]. Київ: Юрінком інтер, 2024. 672 с.
  22. Медсестринство у внутрішній медицині: підр. / О. С. Стасишин [та ін.]. Київ: Медицина, 2023. 496 с.
  23. Основи екології та профілактична медицина: підруч. / Д. О. Ластков [та ін.]. Київ: Медицина, 2017. 472 с.
  24. Практикум із внутрішньої медицини: Терапія: навч. посіб. / О. С. Стасишин [та ін.]; за редакцією О. С. Стасишин. Київ: Медицина, 2021. 136 с.
  25. Практична охорона праці в медичній галузі: навч. посіб. / О. П. Яворовський [та ін.]; за ред. О. П. Яворовського. Київ: Медицина, 2023. 391 с.
  26. Сімейна медицина: реалії і перспективи / за ред. Л. С. Бабінець. Тернопіль: Укрмедкнига, 2024. 1024 с.
  27. Сімейна медицина: у 3 кн. Кн. 2. Симптоми і синдроми у клініці внутрішніх хвороб / Л. С. Бабінець [та ін.]; ред.: О. М. Гиріна, Л. М. Пасієшвілі. Київ: Медицина, 2016. 456 с.
  28. Скрипник І. М. Невідкладні стани в клініці внутрішньої медицини: навч. посіб. / І. М. Скрипник, Н. П. Приходько, О. А. Шапошник. Київ: Медицина, 2024. 335 с.
  29. Тарасюк В. С. Паліативно-хоспісна допомога: навч. посіб. / В. С. Тарасюк, Г. Б. Кучанська. Київ: Медицина, 2021. 328 с.

Інформаційні ресурси:

1. Up ToDate – Evidence-Based Clinical Decision Support – <https://www.upodate.com>
2. CDC – Centrs for Disease Control and Prevention – <https://www.cdc.gov>
3. WHO Guidelines – ВООЗ – <https://www.who.int/publications/guidelines>
4. NICE - (UK)- клінічні рекомендації – <https://www.nice.org.uk>
5. Національна служба охорони здоров'я – <https://nszu.gov.ua>
6. Global Medicine On-line Database-- <https://globmed.com>
7. National Institutes of Health – Національний Інститут Здоров'я – <https://www.nih.gov/>
8. Українська Асоціація сімейної медицини – <https://www.ufm.org.ua>
9. Всесвітня Асоціація сімейних лікарів (Європа) – <https://www.woncaeurope.org->
10. Американська академія сімейних лікарів – <https://www.aafp.org->
11. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – <https://www.nbuv.gov.ua>
12. Національна наукова медична бібліотека України – <https://library.gov.ua>
13. Національний портал з імунізації – <https://vaccine.org.ua>
14. МОЗ України – <https://moz.gov.ua>
15. Центр громадського здоров'я МОЗ України – <https://phc.org.ua>
16. Мобільний додаток МСА Україна для лікарів – <https://mca.net.ua>
17. Цифрове видавництво Експертус – <https://shop.expertus.media/>
18. Академія НСЗУ – <https://academy.nszu.gov.ua>
19. Єдиний медичний простір – <https://inmeds.com.ua/>